

رویکردی آینده‌نگر

محمد مهدی ذوالفقارزاده

با مقدمه: دکتر غلامرضا گودرزی

۵-۲. منظر پنجم: به آخرالزمان باید با توجه به اینکه "امام(ع) چه می‌خواهند"	۶۱
نگریست.....	۶۱
۶-۲. منظر ششم: توجه به نقش مفاهیم، اشیاء و افراد خاص در آخرالزمان.....	۶۱
خلاصه فصل.....	۶۲
بخش دوم: ارائه تصویری قرآنی از آینده..... ۶۷	
فصل سوم: بهشت ظهور و مختصات آن در آیات و روایات.....	۶۹
مقدمه.....	۶۹
۱-۳. جستجو در آیات قرآن برای پی‌بردن به فضای بعد از ظهور.....	۷۰
۲-۳. سایر آیات و روایات.....	۷۸
نتیجه‌گیری.....	۸۱
فصل چهارم: چرا بهشت ظهور؟.....	۸۹
مقدمه.....	۸۹
۱-۴. دلیل اول.....	۹۱
۲-۴. دلیل دوم.....	۹۵
نتیجه‌گیری.....	۹۷
فصل پنجم: برخی ویژگی‌های بهشت ظهور در روایات.....	۱۰۱
مقدمه.....	۱۰۱
۱-۵. مختصات بهشت ظهور در روایات.....	۱۰۲
نتیجه‌گیری.....	۱۱۱

بخش سوم: ارائه تصویری قرآنی از مدیران آینده..... ۱۱۵	
فصل ششم: کنکاشی در مفهوم عمل صالح و صالحیت.....	۱۱۷
مقدمه.....	۱۱۷
۱-۶. کاوش در آیات و احادیث برای پی‌بردن به مفهوم صالحیت.....	۱۱۸
۲-۶. برخی نتایج و تبعات تعریف مطرح از مفهوم صالحین.....	۱۳۰

۳-۶. عمل صالح در کلام سایر علماء و اندیشمندان.....	۱۳۵
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۱۴۰
فصل هفتم: قیمت صالح شدن نزد خویان الهی.....	۱۴۵
مقدمه.....	۱۴۵
۱-۷. نوح(ع) و صالح بودن.....	۱۴۷
۲-۷. ابراهیم(ع) و صالح بودن.....	۱۵۱
۳-۷. لوط(ع) و صالح بودن.....	۱۵۳
۴-۷. یوسف(ع) و صالح شدن.....	۱۵۶
۵-۷. سلیمان(ع) و صالح شدن.....	۱۵۸
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۱۶۰
فصل هشتم: ویژگی‌های صالحین در قرآن.....	۱۶۷
مقدمه.....	۱۶۷
۱-۸. شرایط الحاق به صالحین.....	۱۶۸
۲-۸. ارزش‌های صالحین.....	۱۸۲
۳-۸. منطق، تفکر و نشانه‌های صالحین.....	۱۹۹
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری: ویژگی‌های صالحین؛ به‌سوی الگوی قرآنی.....	۲۰۵
فصل نهم: صالحین در آخرالزمان.....	۲۱۳
مقدمه.....	۲۱۳
۱-۹. تصویری ابتدایی از آخرالزمان در پیش‌رو.....	۲۱۴
۲-۹. اصلاح فضای آخرالزمان در پیش‌رو؛ چگونه؟.....	۲۱۸
۳-۹. «سرعت» و «سبقت»، دو عنصر اصلی مدیریت صالحین.....	۲۲۱
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۲۲۲
بخش چهارم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری..... ۲۲۹	
مروری بر علل و دغدغه‌های مربوط به شکل‌گیری تحقیق و جمع‌بندی نتایج آن.....	۲۳۱
پیشنهادها و تحقیق.....	۲۴۲

۲۴۲	۱. پیشنهاد اجرایی
۲۴۴	۲. پیشنهاد های تحقیقاتی
۲۴۶	نوآوری تحقیق
۲۵۱	منابع و مأخذ
۲۵۱	منابع فارسی
۲۵۷	منابع عربی
۲۵۹	منابع انگلیسی
۲۶۰	سایتهای اینترنتی

فهرست تفصیلی

۵	فهرست اجمالی
۹	فهرست تفصیلی
۱۷	مقدمه دکتر گودرزی
۱۹	پیشگفتار

بخش اول: چرا و چگونه آینده‌شناسی

۲۷	فصل اول: چرا آینده‌شناسی؟
۲۷	مقدمه
۲۸	۱-۱. دلایل عام آینده‌شناسی
۳۴	۲-۱. دلایل خاص آینده‌شناسی
۳۷	۱-۲-۱. دلیل اول: رفتار غربیان و مسلمانان در قبال آخرالزمان
۳۷	۱-۲-۱-الف. رفتار غربیان در قبال آخرالزمان
۳۹	۱-۲-۱-ب. وضعیّت جبهه خودی در قبال آخرالزمان
	۱-۲-۱-ج. مقایسه تفکر، برنامه و اعمال جبهه خودی با جبهه غرب در
۴۰	قبال آخرالزمان
۴۲	۲-۲-۱. دلیل دوم: ما گریزی از ورود به آینده نداریم
۴۳	۳-۲-۱. دلیل سوم: آمادگی و پیشگیری از تلاطم‌های بسیار شدید آینده

۴۴	۴-۲-۱. دلیل چهارم: جایگاه آخرالزمان‌شناسی در قرآن
۴۶	۵-۲-۱. دلیل پنجم: رفتار صالحین
۴۷	۶-۲-۱. دلیل ششم: امر به تفقه در ماجرای آخرالزمان
۴۹	خلاصه فصل
۵۵	فصل دوم: چگونه آینده‌شناسی: چگونه و از کدام منظر به آینده بنگریم؟
۵۵	مقدمه
۵۷	۱-۲. منظر اول: به آخرالزمان باید از منظر آخرالزمان نگریست
۵۸	۲-۲. منظر دوم: آخرالزمان را باید با توجه به معلومات آخرالزمانی نگریست
۵۹	۳-۲. منظر سوم: به آخرالزمان باید با توجه به جغرافیای عالم نگریست
۵۹	۴-۲. منظر چهارم: به آخرالزمان باید با توجه به برنامه ملک نگریست
۵۹	۵-۲. منظر پنجم: به آخرالزمان باید با توجه به اینکه "امام(ع) چه می‌خواهند"
۶۱	نگریست
۶۱	۶-۲. منظر ششم: توجه به نقش مفاهیم، اشیاء و افراد خاص در آخرالزمان
۶۲	خلاصه فصل
۶۷	بخش دوم: ارائه تصویری قرآنی از آینده
۶۹	فصل سوم: بهشت ظهور و مختصات آن در آیات و روایات
۶۹	مقدمه
۷۰	۱-۳. جستجو در آیات قرآن برای پی‌بردن به فضای بعد از ظهور
۷۴	۱-۱-۳. الرحمن، آیات ۶۲ و ۶۴
۷۸	۲-۳. سایر آیات و روایات
۷۸	۱-۲-۳. آل عمران، ۱۴۲
۷۹	۲-۲-۳. هود، ۱۰۸-۱۰۵
۸۱	نتیجه‌گیری
۸۹	فصل چهارم: چرا بهشت ظهور؟
۸۹	مقدمه
۹۱	۱-۴. دلیل اول
۹۵	۲-۴. دلیل دوم
۹۷	نتیجه‌گیری

۱۰۱	فصل پنجم: برخی ویژگی‌های بهشت ظهور در روایات
۱۰۱	مقدمه
۱۰۲	۱-۵. مختصات بهشت ظهور در روایات
۱۰۲	۱-۱-۵. برپایی قسط و عدل حقیقی و فراگیر
۱۰۳	۲-۱-۵. نزول ارزاق و برکات از آسمان و زمین
۱۰۴	۳-۱-۵. رضایت اهل آسمان و زمین
۱۰۴	۴-۱-۵. طهارت زمین از دشمنان
۱۰۶	۵-۱-۵. ارث زمین به اولیاء
۱۰۶	۶-۱-۵. احیاء بندگان و شهرها
۱۰۶	۷-۱-۵. نزول انواع نعمات که نظیر آن نبوده است
۱۰۷	۸-۱-۵. نزول باران از آسمان
۱۰۷	۹-۱-۵. کامل کردن عقول
۱۰۷	۱۰-۱-۵. عطای توان ۴۰ مرد به یک شیعه
۱۰۸	۱۱-۱-۵. کامل کردن ایمان‌ها
۱۰۸	۱۲-۱-۵. کامل کردن علوم
۱۰۸	۱۳-۱-۵. وسعت دیداری و شنیداری مؤمنین و شیعیان
۱۰۹	۱۴-۱-۵. همنشینی مؤمنین با ملائک
۱۱۰	۱۵-۱-۵. علیا کردن کلمه الله
۱۱۰	۱۶-۱-۵. عمران، آبادانی و سرسبزی
۱۱۱	نتیجه‌گیری
۱۱۵	بخش سوم: ارائه تصویری قرآنی از مدیران آینده
۱۱۷	فصل ششم: کنکاشی در مفهوم عمل صالح و صالحیت
۱۱۷	مقدمه
۱۱۸	۱-۶. کاوش در آیات و احادیث برای پی‌بردن به مفهوم صالحیت
۱۳۰	۲-۶. برخی نتایج و تبعات تعریف مطرح از مفهوم صالحین
۱۳۰	۱-۲-۶. اهمیت ایمان و عمل صالح
۱۳۱	۲-۲-۶. جایگاه ایمان در عمل صالح
۱۳۴	۳-۲-۶. منطلق صالحیت

- ۳-۶. عمل صالح در کلام سایر علماء و اندیشمندان..... ۱۳۵
- ۱-۳-۶. آیت الله ابراهیم امینی..... ۱۳۵
- ۲-۳-۶. آیت الله جعفر سبحانی..... ۱۳۶
- ۳-۳-۶. آیت الله محمد فاضل لنکرانی..... ۱۳۷
- ۴-۳-۶. آیت الله جوادی آملی..... ۱۳۸
- ۵-۳-۶. آیت الله مکارم شیرازی و همکاران..... ۱۳۹
- ۶-۳-۶. جمعی از نویسندگان..... ۱۴۰
- جمع بندی و نتیجه گیری..... ۱۴۰
- فصل هفتم: قیمت صالح شدن نزد خویان الهی..... ۱۴۵
- مقدمه..... ۱۴۵
- ۱-۷. نوح (ع) و صالح بودن..... ۱۴۷
- ۲-۷. ابراهیم (ع) و صالح بودن..... ۱۵۱
- ۳-۷. لوط (ع) و صالح بودن..... ۱۵۳
- ۴-۷. یوسف (ع) و صالح شدن..... ۱۵۶
- ۵-۷. سلیمان (ع) و صالح شدن..... ۱۵۸
- جمع بندی و نتیجه گیری..... ۱۶۰
- فصل هشتم: ویژگی های صالحین در قرآن..... ۱۶۷
- مقدمه..... ۱۶۷
- ۱-۸. شرایط الحاق به صالحین..... ۱۶۸
- ۱-۱-۸. شرط اول: ایمان و عمل صالح..... ۱۶۹
- ۱-۱-۸-الف. ضرورت پرداختن به مقوله ظهور و نو پا بودن این موضوع در
جبهه حق..... ۱۷۰
- ۱-۱-۸-ب. بایسته های ایمانی برای تحقق عمل صالح معطوف به آینده..... ۱۷۲
- ۱) چه خواهد شد؟ یا شناخت چیستی آینده..... ۱۷۲
- ۲) چرا چنین می شود؟ یا شناخت چرایی آینده..... ۱۷۳
- ۳) چه باید کرد؟ یا شناخت برنامه های عملیاتی و راهکارهای عملی برای
آینده..... ۱۷۳

- ۴) اطمینان از گزینش صحیح ترین و بهترین معلومات و کارآمدی آن
(ارزیابی مستمر موضوعات قبل با معیارهای قرآنی و روایی)..... ۱۷۵
- ۱-۸-۲. شرط دوم: مسلم گونه وفات یافتن..... ۱۷۶
- ۱-۸-۳. شرط سوم: حکم داشتن..... ۱۷۹
- ۲-۸. ارزش های صالحین..... ۱۸۲
- ۱-۲-۸. سوره آل عمران آیات ۱۱۴ و ۱۱۳..... ۱۸۳
- ۲-۲-۸. سوره انبیاء آیه ۹۰ با توجه به آیه ۸۵ سوره انعام..... ۱۸۴
- ۳-۲-۸. سوره منافقون آیه ۱۰ و سوره توبه آیه ۷۵..... ۱۸۵
- ۴-۲-۸. سوره قصص آیه ۲۷..... ۱۸۶
- ۵-۲-۸. واجد بودن صفات محسنین..... ۱۸۷
- ۵-۲-۸-۵. یک و دو. تقوا و صبر..... ۱۸۸
- ۵-۲-۸-۵. مودت اهل بیت (ع)..... ۱۹۰
- ۵-۲-۸-۵. چهار، پنج و شش. انفاق در همه حال (گشایش و تنگ دستی)، کظم
غیظ و گذشت از مردم..... ۱۹۱
- ۵-۲-۸-۵. هفت. استقامت در راه خدا..... ۱۹۲
- ۵-۲-۸-۵. هشت. جهاد در راه خدا و جهاد با نفس..... ۱۹۳
- ۵-۲-۸-۵. نه و ده. اجتناب از فساد در زمین بعد از اصلاح آن و خواندن خدا
هم از روی خوف و هم از روی طمع..... ۱۹۴
- ۵-۲-۸-۵. یازده، دوازده و سیزده: اقامه (برپاداشتن) نماز، ایتاء زکات و یقین به
آخرت..... ۱۹۵
- ۶-۲-۸. جمع بندی ارزش های صالحین..... ۱۹۷
- ۳-۸. منطق، تفکر و نشانه های صالحین..... ۱۹۹
- ۱-۳-۸. منطق و تفکر صالحین..... ۲۰۰
- ۱-۳-۸-الف. ساختن و آباد کردن آخرت (با تمام مصادیق آن؛ از جمله
ظهور)..... ۲۰۰
- ۱-۳-۸-ب. عدم اکتفا به وضع موجود..... ۲۰۱
- ۱-۳-۸-ج. ما برای امام (ع) نه امام برای ما! (خدمت عاشقانه و بدون
توقع)..... ۲۰۱
- ۲-۳-۸. نشانه های صالح..... ۲۰۴

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری: ویژگی‌های صالحین؛ به‌سوی الگوی قرآنی.....	۲۰۵
فصل نهم: صالحین در آخرالزمان.....	۲۱۳
مقدمه.....	۲۱۳
۱-۹. تصویری ابتدایی از آخرالزمان در پیش رو.....	۲۱۴
۲-۹. اصلاح فضای آخرالزمان در پیش رو؛ چگونه؟.....	۲۱۸
۳-۹. «سرعت» و «سبقت»، دو عنصر اصلی مدیریت صالحین.....	۲۲۱
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۲۲۲

بخش چهارم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری..... ۲۲۹

مروری بر علل و دغدغه‌های مربوط به شکل‌گیری تحقیق و جمع‌بندی نتایج آن.....	۲۳۱
پیشنهادهای تحقیق.....	۲۴۲
۱. پیشنهاد اجرایی.....	۲۴۲
تشکیل یک مرکز آینده‌نگری شیعی در سطح کشور با هدف رصد «آخرالزمان در پیش رو».....	۲۴۲
۲. پیشنهادهای تحقیقاتی.....	۲۴۴
نوآوری تحقیق.....	۲۴۶
منابع و مأخذ.....	۲۵۱
منابع فارسی.....	۲۵۱
منابع عربی.....	۲۵۷
منابع انگلیسی.....	۲۵۹
سایتهای اینترنتی.....	۲۶۰

«بسم الله الرحمن الرحيم»

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَ سُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ

(قرآن کریم. سوره مبارکه النمل. آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشر

فلسفه وجودی دانشگاه امام صادق علیه السلام که ازسوی ریاست دانشگاه به کرات مورد توجه قرار گرفته، تربیت نیروی انسانی‌ای متعهد، باتقوا و کارآمد در عرصه عمل و نظر است تا از این طریق دانشگاه بتواند نقش اساسی خود را در سطح راهبردی به انجام رساند.

از این حیث «تربیت» را می‌توان مقوله‌ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویژه‌های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می‌یابد؛ زیرا که «علم» بدون «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، «عاملی مشکل ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می‌سازد.

از سوی دیگر «سیاست‌ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی‌توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست‌ها در گرو انجام پژوهش‌های علمی و بهرمندی از نتایج آنهاست. ازاین منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان‌های فکری و اجرایی به‌حساب می‌آیند و نمی‌توان آینده درخشانی را بدون توانایی‌های علمی - پژوهشی

رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ‌گویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق علیه السلام درواقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که بیش از «ربع قرن» تجربه دارد و هم اکنون ثمرات نیکوی این شجره طیبه در فضای ملی و بین‌المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه بنیانگذاران و دانش‌آموختگان این نهاد است که امید می‌رود در طلیعه دور جدید فعالیتش بتواند به توسعه و تقویت آنها در پرتو عنایات حضرت حق تعالی، اهتمام ورزد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آنها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و... تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه‌ای بزرگ و ادعایی اندک در این راه گام نهادند - درک کاستی‌ها و اصلاح آنها است تا از این طریق زمینه پرورش نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهایت مرجعیت مکتب علمی امام صادق علیه السلام را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت. (انشاءالله)

ولله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه

مقدمه دکتر گودرزی

انسان در طول تاریخ حیات خویش، همواره با امید زنده بوده است. معنای امید نیز گره در نگرش فرد نسبت به آینده دارد. هر چه آینده از دید فرد روشن و شفاف باشد، میل به امید در او افزون‌تر می‌گردد و اگر نگاهش به آینده تیره و تار باشد نیز دچار یأس و نومیدی خواهد شد. با توجه به این نکته، سؤال آن است که چه چیز باعث ایجاد امید در فرد خواهد شد؟ آیا آینده روشن در پرتوی نگاه بشری تحقق خواهد یافت یا نیازمند نوعی نگاه و نگرش خاصی خواهد بود؟ پاسخ به این سؤال به ظاهر ساده، بسیار مشکل است. انسان بر مبنای فطرت الهی و سرآفرینش، مختار آفریده شده؛ ضمن اینکه اختیار او در دامنه اراده الهی معنا دارد و به عبارت معصوم نه آزاد است و نه مجبور، بلکه میان این دو حد است. چنین انسانی توانایی آینده‌نگری را خواهد داشت و از این رو است که مفاهیمی چون آینده‌پژوهی، آینده‌نگاری و آینده‌بینی در جهان همواره وجود داشته است.

اما اگر انسان صرفاً با تکیه بر دانش خود اقدام به آینده‌نگری کند و جهان را صرفاً همراه اراده خود فرض کند راه به بی‌راهه برده است. زیرا در آینده جهان انسان یکی از عوامل است و اراده الهی، سنن و فلسفه آفرینش و

نقطه مقصد آن نیز بی شک تأثیر گذارند. انسان بدون تجهیز به دین و آموزه‌های دینی، تکیه بر منابع ارزشمند الهی و همچنین بهره‌مندی از پیامبران الهی، ائمه اطهار و اولیای حق، توان آینده‌نگری روشن نداشته؛ لذا امیدش به آینده یا کمرنگ خواهد بود یا رنگ واقعی نداشته و پنداری مصنوعی و شکننده است. آینده‌نگری الهی بحثی است که شاید از نظر اجرا قدمتی طولانی دارد اما در مباحث علمی، جدید بوده و امیدواریم با کار ارزشمندی که آقای ذوالفقارزاده با عنوان حرکتی به سوی الگوی قرآنی در طراحی سیما و افقی از مدیران جامعه موعود آخرالزمان انجام داده و به پایان رسانید، جایگاه خود را پیدا نماید.

حسن کار انجام شده آن است که قرآن‌محوری در مطالعات اسلامی به ویژه حوزه مدیریت اسلامی را به عنوان یک اصل کلیدی مد نظر داشته و با استفاده از دانش بشری در حوزه مدیریت با نگاهی اسلامی و قرآنی، به طراحی مدلی جدید و سیمایی نو روآورده است. امید دارم این حرکت در درگاه الهی مقبول و توسط ایشان و سایرین ادامه یابد.

والسلام علیکم

غلامرضا گودرزی

پیشگفتار

«مسئولین ما باید بدانند که انقلاب ما محدود به ایران نیست. انقلاب مردم ایران نقطه شروع انقلاب بزرگ جهان به پرچمداری حضرت حجت- ارواحنا فداه- است که خداوند بر همه مسلمانان جهان منت نهد و ظهور و فرجش را در عصر حاضر قرار دهد. مسائل اقتصادی و مادی اگر لحظه‌ای مسئولین را از وظیفه‌ای که برعهده دارند منصرف کند، خطری بزرگ و خیانتی سهمگین را به دنبال دارد. باید دولت جمهوری اسلامی تمامی سعی و توان خود را در اداره هرچه بهتر مردم بنماید، ولی این بدان معنا نیست که آنها را از اهداف عظیم انقلاب که ایجاد حکومت جهانی اسلام است، منصرف کند.»

امام خمینی(ره)، پیام به مهاجرین جنگ تحمیلی، ۱۳۶۸/۱/۲

حمد و سپاس خدای مهربان را که ما را در این عصر و زمانه به دنیا آورد. حمد و سپاس خدای رئوف را که ما را در زمانه‌ی مهدی(عج) و بر دین مهدی(عج) که همان دین جدش رسول‌الله(ص) است؛ قرار داد و ما را بر سر سفره‌ی معارف ناب تشیع نشاند. معارفی که در آن، گذشته و حال و آینده، نظام‌دار بوده و نظامی واحد داشته و همگی در قرآن او تبیین شده است. خدا را شکر می‌گوییم که اسلام و تسلیم بودن در برابر این نظام و برنامه‌ی آن و شوق تبعیت از رسول او و اولوالامرش را در وجود ما قرار داد

تا بر این اساس، اصرارمان بر آن باشد که چارچوب فکری‌مان را برای فهم این نظام و تعقل در برنامه‌ی آن، تنها از ایشان بگیریم و از ذهنیت‌های خودساخته خویش و دیگران بهراسیم و به او پناه ببریم. خدا را سپاسگزاریم که اشتیاق به دانستن برنامه‌اش برای آینده را در نهادمان گذارد تا در درک دقیق آن و دیدن زیبایی‌ها و ویژگی‌هایش کوشا باشیم و امید که ما را از لشکریان و عاملان برپایی برنامه‌اش برای آینده قرار دهد.

«آینده» را جاذبه‌ای است که همگان را شیفته تفکر پیرامون آن می‌کند. انسان، به آگاهی از سرنوشت جهان، سمت و سوی حرکت تاریخ بشری، برنامه‌ها و صحنه‌های پیش روی جامعه بشری در آینده، نحوه زندگی در آینده دور یا نزدیک، تحقق یا عدم تحقق وعده‌های ادیان و مکاتب پیرامون آینده و... تمایل نشان می‌دهد.

از دیگر سو، امروزه شناخت صحیح ماجراها و حوادث آینده و تدوین سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌ها بر اساس آن، از مهم‌ترین نیازهای جوامع است. به همین دلیل، آنچه در دنیا شاهد آن هستیم از وجود یکسری مراکز «آینده‌پژوهی» و کانون‌های تفکر^۱ حکایت دارد که به عنوان یکی از مهمترین مراکز استراتژیک دنیا، مبنای تفکر و عمل نظام جبهه غرب را شکل می‌دهند. برخی از این مراکز آینده‌پژوهی، در برنامه سالیانه خود، به ارائه برنامه ۲۰۰ سال آینده می‌پردازند و این‌گونه مسیر آتیه نظام جهانی را به زعم خویش ساماندهی می‌کنند.

جامعه اسلامی نیز از قاعده و نیاز فوق مستثنی نیست، که البته باید گفت به لحاظ مدعای اسلام در پیشسازی نسبت به سایر ادیان در آخرالزمان^[۱]، متولی اصلی در ارائه آینده‌پژوهی صحیح و عمل حقیقی در

قبال آینده، دین اسلام و خاصه، مذهب تشیع است. شیعه را در این راستا، منابعی بسیار غنی و قیمتی است که گویی تنها از وجود آنها در گنجینه‌ای مخفی اطلاع داشته و بر آن می‌بالد! و برخلاف جبهه باطل که در قبال آینده، راهبردی تهاجمی و پیشرو را در پی گرفته است، جبهه حق، نسبت به آینده بی‌توجه و یا کم‌توجه بوده؛ عزم باید و شاید را جهت پی‌بردن به فضای در پیش روی آینده، برنامه‌ها (چه خواهد شد؟) و بایسته‌های آن (چه باید کرد؟)؛ از خود نشان نمی‌دهد. لذا بر تمامی پژوهشگران جبهه حق فرض است که با استعانت از حق تعالی و رجوع به هادیان الهی، در این میدان وارد گشته و این بخش از جبهه حق را رونق و ارتقاء دهند. اما با کمال تأسف باید اذعان کرد که ما مسلمانان، به عنوان واجدان عظیم‌ترین گنج‌های «آینده‌پژوهی»، از این موضوع عمدتاً غافلیم و یا آنکه در صورت توجه، از غیر چارچوب قرآنی و روایی به تبیین آینده می‌پردازیم.

این امر و جبران چنین نقیصه‌ای، از دغدغه‌های اصلی نگارنده، جهت تدوین تحقیق حاضر در حوزه مدیریت و آینده‌پژوهی به شمار می‌رود. دغدغه‌ای که بر اساس «تفکر مهدویت»، به عنوان آینده‌ای که آیات قرآن و نظام ارزشی اسلام از آن یاد نموده و بسیار بر آن تأکید دارد؛ شکل گرفته است. بر این اساس، کانون توجه این نوشتار، به آینده موردنظر الهی در «آخرالزمان» و «ظهور» و «مدیریت در این فضا» معطوف می‌گردد و به طور خاص بر ویژگی‌های مدیران چنین فضایی در آینده متمرکز است.

کتاب حاضر بر اساس همین مسائل، در چهار بخش تنظیم شده است. بخش نخست نگاهی دارد به شناخت چرایی و چگونگی آینده‌شناسی و به نگاهی به چرایی آن. در بخش دوم، با عنایت به مباحث مطرح شده در بخش نخست (مبنی بر ضرورت و چگونگی آینده‌شناسی) به ارائه تصویری

قرآنی از آینده اختصاص دارد که عبارت پرمعنی و جدید «بهشت ظهور»، حاصل نتایج این بخش است. اما محور اصلی کتاب را می‌توان بخش سوم آن دانست که در آن به بررسی و معرفی صفات و ویژگی‌های مدیران آینده جامعه بشری پرداخته شده است. در این بخش، با استدلال‌های گوناگون و با کنکاش در آیات و احادیث و تعقل در این چارچوب، «صالحیت» به عنوان یک صفت جامع معرفی گشته و از «صالحان» به عنوان مدیران آینده جامعه بشری یاد شده است. بنای این بخش از تحقیق، جمع‌آوری و احصاء ویژگی‌ها و منطق و تفکر آنان است. در انتهای این بخش هم تلاش شده است تا با ترسیم اجمالی فضای آخرالزمان در پیش رو، ضرورت حضور صالحین در آخرالزمان و جایگاه «مدیریت صالحانه» و «عمل صالح» ایشان روشن گردد. در بخش پایانی کتاب نیز، نتایج، پیشنهادها و نوآوری تحقیق لحاظ شده‌اند.

ناگفته نماند که بخش‌های عمده‌ای از کتاب حاضر برگرفته از کار تحقیقاتی است که به عنوان پایان‌نامه کارشناسی ارشد نگارنده در دانشگاه امام صادق(ع)^[۲] صورت گرفته است. هر چند که وی آن را نقطه شروعی بیش نمی‌داند و عنوان «آغازنامه» را برای آن پرمعنی‌تر می‌یابد!

در پایان لازم می‌داند از زحمات تمام عزیزانی که مرا در این راه یاری کرده‌اند؛ بویژه خانواده‌ام، پدر و مادر بزرگوار و برادرانم و همچنین دوستان بسیار صمیمی‌ام که مجال برای ذکر نام شریفشان نیست؛ تشکر و قدردانی نمایم. همچنین بر خود لازم می‌دانم که از تلاش‌های جناب آقای دکتر غلامرضا گودرزی و بزرگواری آیت‌الله باقری‌کنی که زحمت راهنمایی و مشاوره «آغازنامه» حقیر را برعهده داشتند، و نیز از جناب آقای دکتر افتخاری و همکارانشان در معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق(ع)، بویژه

آقای روشنی کمال تشکر و سپاس را ابراز دارم. بی‌شک، چنین کاری خالی از عیب و نقص نخواهد بود، به همین دلیل، پیشاپیش از تمام بزرگوارانی که مرا در جریان این نقص‌ها خواهند گذاشت و موجب تقویت و اصلاح کار می‌شوند؛ تشکر می‌نمایم.*

﴿يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسْنَا وَ أَهْلْنَا الضُّرُّ وَ جِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُّزْجَاةٍ فَأَوْفِر لَنَا الْكَيْلَ وَ تَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ﴾^[۳]

کمتر از ران ملخی به پیش‌گاه برتر از سلیمانی

محمد مهدی ذوالفقارزاده

زمستان ۱۳۸۸

یادداشت‌ها

۱. الف) [توبه، ۳۳ و صف، ۹] - ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾: او کسی است که رسولش را با هدایت و آیین حق فرستاد، تا آن را بر همه آیین‌ها غالب گرداند، هر چند

مشرکان کراحت داشته باشند!

ب) [فتح، ۲۸] - ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا﴾: او کسی است که رسولش را با هدایت و دین حق فرستاده تا آن را بر همه ادیان پیروز کند؛ و کافی است که خدا گواه این

موضوع باشد!

۲. ذوالفقارزاده، محمدمهدی (۱۳۸۵) تصویرپردازی از مدیران آینده: به‌سوی

الگوی قرآنی. تهران: دانشگاه امام صادق(ع) به راهنمایی دکتر غلامرضا گودرزی و مشاوره آیت‌الله محمدباقر باقری‌کنی.

۳. [یوسف ۸۸] - «ای عزیز! به ما و خانواده ما آسیب رسیده است و سرمایه‌ای ناچیز آورده‌ایم. بنابراین پیمان ما را تمام بده و بر ما تصدق کن که خدا

صدقه‌دهندگان را پاداش می‌دهد».

منابع و مأخذ

منابع فارسی

ابراهیمی، محمدحسین (۱۳۷۵) مدیریت اسلامی. قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم.

اسلاتر، ریچارد و همکاران (۱۳۸۴) نواندیشی برای هزاره نوین؛ مفاهیم، روش‌ها و ایده‌های آینده‌پژوهی. ملکی‌فر و همکاران (مترجمین)، تهران: وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، مؤسسه آموزشی تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی.

اصغری، امیرحسین (۱۳۷۹) «اندیشه دینی و بحران در نظریات آینده‌پژوهانه»، کیهان، ۱۳۷۹/۱۱/۲.

اصفهانیان، سعید (۱۳۸۱) کتاب حب. تهران: واحد تحقیق و پژوهش دفتر جشنواره به سوی ظهور.

اصفهانیان، سعید (۱۳۸۴) طبیعت از منظر قرآن، در: گودرزی، مصطفی (ویراستار)، خیال شرقی، تهران: فرهنگستان هنر.

السماک، محمد (۱۳۸۷) «کلید فهم سیاست آمریکا»، در: پیش‌گویی‌ها و آخرالزمان ج ۱ و ۲. واحد پژوهش و تحقیق مؤسسه فرهنگی موعود، تهران: نشر موعود عصر (عج)، چاپ دوم، صص ۱۷۹-۲۰۰.

المانجرا، مهدی (۱۳۸۴) «آینده‌های دنیای اسلام؛ آینده‌پژوهی در جهان اسلام: نیازها، واقعیت‌ها و دیدگاه‌ها»، ملکی‌فر، سیاوش (مترجم)، پایگاه اینترنتی اندیشکده آصف (<http://www.iranasef.org>).

الوانی، سیدمهدی (۱۳۸۴) *تصمیم‌گیری و تعیین خط‌مشی دولتی*. تهران: سمت، چاپ دهم.

الوانی، سیدمهدی (۱۳۸۵) *مدیریت عمومی*. تهران: نشر نی، ویرایش سوم، چاپ بیست و هفتم.

امامی کاشانی، محمد (۱۳۸۷) «انتظار، وظیفه و تکلیف همه است» (متن سخنرانی در افتتاحیه چهارمین همایش بین‌المللی دکترین مهدویت)، *خبرنامه آینده روشن*، شماره ۸.

امیری، مجتبی (۱۳۸۳) «انقلاب اسلامی، چشم‌انداز آرمانی و ابزارهای عقلانی»، *کمال مدیریت (ویژه‌نامه مدیریت دولتی و چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران)*، شماره ۹ و ۸.

امینی، ابراهیم (۱۳۷۹) *خودسازی یا تزکیه و تهذیب نفس*، قم: انتشارات شفق، چاپ دوم.

اوگیلوی، جیمز (۱۳۸۴) «آینده‌پژوهی و علوم انسانی، بررسی مسأله سناریوهای هنجاری» در: اسلاتر، ریچارد و همکاران (مؤلفین)، *نواندیشی برای هزاره نوین؛ مفاهیم، روش‌ها و ایده‌های آینده‌پژوهی*، ملکی‌فر و همکاران (مترجمین)، تهران: مؤسسه آموزشی تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی.

بل، وندل (۱۳۸۴) «مقصود ما از آینده‌پژوهی چیست؟»، در: اسلاتر، ریچارد و همکاران (مؤلفین)، *نواندیشی برای هزاره نوین؛ مفاهیم، روش‌ها و ایده‌های آینده‌پژوهی*، تهران: مؤسسه آموزشی تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی.

پرالاد، سی. کی. (۱۳۷۸) «مدیران عصر جدید و عرصه‌های جدید رقابت» در: هسلین فرانسس و همکاران (مؤلفین)، *سازمان فردا*. فضل الله امینی (مترجم)، تهران: نشر فرا.

پورعزت، علی‌اصغر (۱۳۸۲) «تصورپردازی از آینده: استراتژی اقدام در سیستمهای اجتماعی»، *سخن‌سمت*، شماره ۱۰.

پورعزت، علی‌اصغر (۱۳۸۳-الف) «تصورپردازی بصیرت‌بخش از آینده موعود: استراتژی فوق‌فعال انتظار شهر عدل در ایران»، *کمال مدیریت (ویژه‌نامه مدیریت دولتی و چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران)*، شماره ۹ و ۸.

پورعزت، علی‌اصغر (۱۳۸۳-ب) «تصورپردازی از شهر عدل امام مهدی (عج): تجلیگاه تمام خرد و کمال هنر انسانی»، *انتظار موعود*، شماره ۱۳.

پورعزت، علی‌اصغر (۱۳۸۳-ج) «تصورپردازی از آینده؛ استراتژی‌ای برای وحدت‌آفرینی بر مدار شهر عدل»، *مجموعه مقالات هفدهمین کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی*. تهران: مجمع جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی.

پورعزت، علی‌اصغر (۱۳۸۴) «تصورپردازی از شهر عدل موعود (براساس مطالعه تطبیقی سنت محمدی، حکومت علوی و سیرت مهدوی)»، تهران: برنامه پنج‌ساله شورای عالی انقلاب فرهنگی.

جعفری، محمدتقی (۱۳۸۶) *فرهنگ پیرو فرهنگ پیشرو*. تهران: مؤسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری، چاپ سوم.

جمعی از نویسندگان (۱۳۶۸) *جلوه‌هایی از اندیشه اسلامی*. محسن عابدی (مترجم)، تهران: مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی.

جوادی‌آملی، عبدالله (۱۳۶۳) *تفسیر موضوعی قرآن مجید*، ج ۲ و ۱. تهران: مرکز نشر فرهنگی رجاء.

جوادی‌آملی، عبدالله (۱۳۶۹) *ولایت در قرآن*. تهران: مرکز نشر فرهنگی رجاء، چاپ سوم.

جواد آملی، عبدالله (۱۳۷۹) مبادی اخلاق در قرآن (تفسیر موضوعی قرآن مجید، ج ۱۰). قم: مرکز نشر اسراء، چاپ سوم.

خراسانی، وحید (۱۳۸۵) «روشن شدن زمین به نور امام (ع)»، حسین رضایی فرد (مترجم)، ماهنامه موعود (ویژه نامه نیمه شعبان)، سال دهم، شماره ۶۷.

خوشنویس، محمدجعفر (۱۳۸۴) در: جمعی از نویسندگان، آیا ظهور نزدیک است؟. قم: انتشارات گل نرگس، چاپ سوم.

داوری، احمد (۱۳۸۲) «عبد صالح در قرآن»، پایگاه اینترنتی سازمان فعالیت های قرآنی دانشجویان (ایسکا؛ www.Isqanews.ir).

دنهارت، رابرت (۱۳۸۲) تئوری های سازمان دولتی. الوانی، سید مهدی و دانایی فرد، حسن (مترجمین)، تهران: انتشارات صفار.

دیباچی، سید محمدعلی (۱۳۸۰) «قانون اصلاح و ویژگی های مصلحان (در پرتو آیات قرآن کریم)»، رشد معارف اسلامی، وزارت آموزش و پرورش، دوره دوازدهم، شماره ۴۵، صص ۲۰-۲۷.

ذوالفقارزاده، محمد مهدی (۱۳۸۵) تصویرپردازی از مدیران آینده: به سوی الگوی قرآنی. تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، پایان نامه کارشناسی ارشد.

ربانی گلپایگانی، علی (۱۳۸۴) «دکترین مهدویت و حکومت جهانی مهدوی»، انتظار موعود، شماره ۱۶.

رستمی، امیر (۱۳۸۷) «سرزمین ظهور در آیات قرآن و روایات اهل بیت (ع)»، مجموعه مقالات چهارمین همایش بین المللی دکترین مهدویت (با رویکرد حقوقی، سیاسی)، ج ۲. قم: مؤسسه آینده روشن.

رضائیان، علی (۱۳۸۲) تجزیه و تحلیل و طراحی سیستم. تهران: انتشارات سمت، چاپ ششم.

رفیعی، سیدجعفر و استادآقایی عباس (۱۳۸۴) در: جمعی از نویسندگان، آیا ظهور نزدیک است؟. قم: انتشارات گل نرگس، چاپ سوم.

روحانی، سیدصادق (۱۳۸۴) در: جمعی از نویسندگان، آیا ظهور نزدیک است؟. قم: انتشارات گل نرگس، چاپ سوم.

زاهدی، سعید (۱۳۸۷) با مسیح می آیم (گذری بر برنامه ها و فعالیت های مسیحیت صهیونیستی). تهران: وزارت علوم تحقیقات و فناوری، معاونت فرهنگی و اجتماعی.

سبحانی، جعفر (۱۳۷۳) منشور جاوید قرآن. قم: نشر مؤسسه امام صادق (ع).

شفیعی سروستانی، اسماعیل (۱۳۸۷) «جهان امروز و پیش گویی های آخرالزمان»، در: پیش گویی ها و آخرالزمان ج ۱ و ۲. واحد پژوهش و تحقیق مؤسسه فرهنگی موعود، تهران: نشر موعود عصر (عج)، چاپ دوم، صص ۶۰-۷۶.

صفایی کاشانی، علی (۱۳۷۱) مصلح کل حضرت حجه بن الحسن العسكري (عج). قم: نشر مؤلف.

طباطبایی سید محمد حسین (۱۳۷۶) ترجمه تفسیر المیزان (دوره بیست جلدی)، سید محمدباقر موسوی همدانی (مترجم)، تهران: بنیاد علمی فکری علامه طباطبایی با همکاری مرکز نشر فرهنگی رجاء و مؤسسه انتشارات امیرکبیر.

عسگری، محمود (۱۳۸۳) «ماهیت و آثار راهبردی آینده پژوهی»، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال اول، شماره اول.

فاضل موحدی لنگرانی، محمد (۱۳۷۹) آیین کشورداری از دیدگاه امام علی علیه السلام. حسین کریمی (تقریر و تنظیم)، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ هشتم.

فتاحی اردکانی، حبیب الله (۱۳۸۵) محور شرارت (روایت سلطه در جهان پس از ۱۱ سپتامبر). تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی.

قراحتی، محسن (۱۳۸۴) تفسیر نور، ج ۱۱. تهران: مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن، چاپ دوم.

کارگر، رحیم (۱۳۸۳) آینده جهان (دولت و سیاست در اندیشه مهدویت). تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج).

کاوه، شاهین (۱۳۸۶) «کل‌گرایی در آینده‌پژوهی»، فصلنامه حوزه و دانشگاه (روش‌شناسی علوم انسانی)، سال سیزدهم، شماره ۵۲، صص ۱۵۱-۱۲۹.

کمبجانی، داوود (۱۳۸۶) «بررسی مبانی آینده‌پژوهی دینی و غیردینی»، بشری، شماره ۵۱ و ۵۲، صص ۲۳-۱۷.

کورانی، علی (۱۳۷۱) عصر ظهور. عباس جلالی (مترجم)، تهران: مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ سوم.

گودرزی، غلامرضا (۱۳۸۳) «تصمیم‌گیری بر مبنای چشم‌انداز موعودگرا: الگویی در حوزه سیاست‌گذاری عمومی»، کمال مدیریت، شماره ۶ و ۷، صص ۷۹-۳۵.

گودرزی، غلامرضا (۱۳۸۶) تصمیم‌گیری استراتژیک (مطالعه موردی: رویکرد موعودگرایی شیعی). تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).

گودرزی، غلامرضا و ذوالفقارزاده، محمدمهدی (۱۳۸۷) «تصویرپردازی از مدیران آینده: به سوی الگوی قرآنی»، اندیشه مدیریت، سال دوم، شماره ۳، صص ۷۳-۴۱.

مجتهد شبستری، محمد (۱۳۶۷) در: موسوی‌بجنوردی، محمدکاظم (مؤلف)، دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۱. تهران: مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی.

مجلسی، محمدباقر (۱۳۸۲) کتاب رجعت. سیدحسن موسوی (مصحح)، قم: انتشارات دلیل‌ما.

مسلمی‌زاده، طاهره (۱۳۸۴) طرح پژوهشی «پایگاه دانش آیات و روایات آینده‌اندیشی»، تهران: مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی.

مطهری، مرتضی (۱۳۷۸) امدادهای غیبی در زندگی بشر. تهران: انتشارات صدرا، چاپ یازدهم.

مطهری، مرتضی (۱۳۸۵) مجموعه آثار، ج ۲. تهران: انتشارات صدرا، چاپ سیزدهم.

مطهری‌نیا، محمود (۱۳۸۵) «نبرد آخرالزمان»، ماهنامه موعود، سال دهم، شماره ۶۷.

مکارم‌شیرازی، ناصر و همکاران (۱۳۶۲) تفسیر نمونه. تهران: دارالکتب الاسلامیه.

مکارم‌شیرازی، ناصر (۱۳۷۶) معاد و جهان پس از مرگ. قم: انتشارات سرور.

ملکی‌فر، عقیل (۱۳۸۴) در: مقدمه طرح پژوهشی «پایگاه دانش و روایات آینده‌اندیشی»، مسلمی‌زاده، طاهره، تهران: مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی.

ملکی‌فر، عقیل و همکاران (۱۳۸۵) الفبای آینده‌پژوهی. تهران: اندیشکده صنعت و فناوری.

موسوی‌خمینی، سیدروح‌الله (امام خمینی ره) (۱۳۶۹) «پیام به مهاجرین جنگ تحمیلی ۶۸/۱/۲»، صحیفه نور ج ۲۱. تهران: سازمان مدارک فرهنگ انقلاب اسلامی.

میرزایی، امین (۱۳۸۷) «واقعۀ آرماگدون»، در: «پیش‌گویی‌ها و آخرالزمان ج ۱ و ۲». واحد پژوهش و تحقیق مؤسسه فرهنگی موعود، تهران: نشر موعود عصر (عج)، چاپ دوم، صص ۲۱۱-۲۱۸.

نقی‌پورفر، ولی‌الله (۱۳۸۲) مجموعه مباحثی از مدیریت در اسلام. تهران: مرکز تحقیقات و مطالعات مدیریت اسلامی.

نقی‌پور، ولی‌الله و افصلی، علیرضا (۱۳۸۷)، «تصویرپردازی از ویژگی‌های آینده موعود: به سوی الگوی قرآنی»، اندیشه مدیریت، سال دوم، شماره ۳، صص ۵-۳۹.

منابع عربی

قرآن کریم، ترجمه محمدمهدی فولادوند.

ابن طاووس، علی بن موسی (۱۳۹۸) الملاحم و الفتن فی ظهور الغائب المنتظر. قم: منشورات رضی، چاپ پنجم.

الحرانی، ابو محمد حسن بن علی بن الحسین بن شعبه (۱۳۷۷)، تحف العقول، علی اکبر غفاری (مصحح)، بهرادر جعفری (مترجم)، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

الحلی، حسن بن سلیمان (۱۳۷۰) **مختصر بصائر الدرجات**. النجف: منشورات المطبعة الحیدریه، الطبعة الاولى.
الراغب الاصفهانی، حسین بن محمد (۱۴۲۶) **المفردات فی غریب القرآن**. قم: طلیعه النور.
القمی، علی بن ابراهیم (۱۴۱۲) **تفسیر القمی**. بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات.
انصاری بحرانی ابراهیم (۱۴۲۷) **دولة المهدي المنتظر**. موقع الكوثر (www.al-kawthar.com/maktaba).

حویزی، عبدعلی بن جمعه (۱۴۱۲) **تفسیر نورالثقلین**. قم: مؤسسه اسماعیلیان، الطبعة الرابعة.

سیوطی، جلال الدین (۱۴۰۳) **الدرا المنثور** (دوره ۸ جلدی) ج ۶. بیروت: دارالفکر.
صافی گلپایگانی، لطف الله (۱۴۱۹) **منتخب الاثر** ج ۱. قم: سیده المعصومه.

صدوق، محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی (۱۳۶۲) **أمالی** ج ۱، تهران: کتابخانه اسلامی، چاپ چهارم.

صدوق، محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی (۱۴۱۸) **الهدایه**، قم: مؤسسه الامام الهادی (ع)، ۱۴۱۸ ق.

صدوق، محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی (۱۳۹۵) **کمال الدین و تمام النعمه** ج ۱ و ۲. قم: دار الکتب الاسلامیه، چاپ دوم.

طبرسی، ابومنصور احمد بن علی (۱۴۰۳) **الاحتجاج** ج ۱، مشهد: نشر مرتضی.

طبری، محمد بن جریر (۱۴۰۸) **دلائل الامامة**. بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات.

طوسی، ابو جعفر محمد بن حسن (۱۴۱۱) **کتاب الغیبه**. قم: مؤسسه معارف اسلامی.

عیاشی، محمد بن مسعود (۱۴۲۰) **تفسیر العیاشی**. قم: مؤسسه البعثه، قسم الدراسات الاسلامیه.

کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۶۷) **الکافی** (دوره ۸ جلدی)، ج ۱ و ۸. تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۷.

کورانی، علی و همکاران (۱۴۱۱)، **معجم أحاديث الامام المهدي (ع)**، ۵ جلد. قم: مؤسسه المعارف الاسلامیه.

مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۴) **بحار الانوار**. ۱۱۰ جلد، بیروت: مؤسسه الوفاء.
مفید، محمد بن محمد بن نعمان بغدادی (۱۴۱۳) **الاختصاص** ج ۱. قم: کنگره جهانی هزاره شیخ مفید.

مقدسی شافعی، یوسف بن یحیی (۱۳۹۹) **عقد الدرر (فی اخبار المنتظر)**. قاهره: مکتبه عالم الفكر.

منابع انگلیسی

Beckhard, Richard (1997) "On future leaders", in: Hesselbein, Frances and et al., **The Leader of the Future: new visions, strategies and practices for the next era**, Vol. 1. New York: John Wiley & Sons, Inc., 125-130.

Bell, Wendell (1993) "H. D. Lasswell and the futures field: Facts, predictions, values and the policy sciences", **Futures**, 25(7): 806-813.

Bell, Wendell (2003) **Foundations of Future Studies: History, Purposes, and Knowledge**, Vol. 1. New Brunswick: Transaction Publishers.

Bell, Wendell, James A. Mau (1971) **The Sociology of the Future: Theory, Cases and Annotated Bibliography**. New York: Russell Sage Foundation.

Bellone C. J. and Nigro L. G. (1980) "Theories of values formation and administrative theory", in Bellone, C. (Ed.), **Organization Theory and the New Public Administration**. Boston: Allyn and Bacon.

Cornish, Edward (2004) **Futuring: The Exploration of the Future**. Maryland: World Future Society.

Eulau, Heinz (1958) "H. D. Lasswell's developmental analysis", **The Western Political Quarterly**, 11(2): 229-242.

Hamel, Gary and Breen, Bill (2007) **The Future of Management**. Boston: Harvard Business School Press.

Hicks, David (2002) **Lessons for the Future: The Missing Dimension in Education**. London: RoutledgeFalmer.

Huber, Bettina (1978) "Images of the Future", in Fowles J. (eds.), **Handbook of the Futures Research**. Westport, Connecticut: Greenwood Press Inc., 179-224.

- Lasswell, Harold (1968), "Policy sciences", in Sills, D. L. (eds.), **Encyclopedia of the Social Sciences**. New York: Macmillan, 181-189.
- Laszlo, Ervin (1978) "Global futures", in Fowles, J. (eds.), **Handbook of the Futures Research**. Westport, Connecticut: Greenwood Press Inc., 731-744.
- Masini, E. (2006) "Rethinking futures studies", **Futures**, 38(10): 1158-1168.
- Paillard, S. (2006) "Futures studies and public decision in Sweden", **Futures**, 38(1): 67-73.
- Pourezzat, Ali A. (2007) "Depiction of the future: intervention strategy in social systems", **Iranian Journal of Management Studies**, 1(1): 91-110.
- Pourezzat Ali. A., Abdolazim M. and Firouzabadi M., (2008) "Building the future: Undertaking proactive strategy for national outlook", **Futures**, 40(10): 887-892.
- Ramos, Alberto (1990) in Ventriss C., "Organization Theory and Structure: An Analysis of Three Perspectives", **International Journal of Public Administration**, 13(6): 777-798.
- Schwartz, Peter (1991) **The art of the long view: planning for the future in an uncertain world**, New York. Currency and Doubleday.
- Shafritz, Jay M. and Borick Christopher P. (2008) **Introducing Public Policy**, New York: Pearson Education Inc.
- Slaughter, Richard (1991) "Changing images of futures in the 20th century", **Futures**, 23(5): 499-515.
- Slaughter, Richard (1995), **The Foresight Principle: cultural recovery in the 21st century**. Westport, Connecticut: Greenwood Press Inc.

سایت‌های اینترنتی

- www.911research.wtc7.net
- www.911truth.otg
- www.ae911truth.org
- www.al-kawthar.com
- www.bfnews.ir
- www.csi911.info.CSI911.html
- www.intezar.org
- www.investigate911.com
- www.iranasef.org
- www.isqanews.ir

An Introduction to The RIGHTEOUS Management: A Future-oriented Approach

Mohammad Mahdi Zolfagharzadeh

امروزه شناخت صحیح آینده و تدوین سیاست‌ها و برنامه‌ها بر اساس آن، از مهمترین نیازهای جوامع است. در جبهه غرب، شماری از مراکز «آینده‌پژوهی» و «کانون‌های تفکر» به طور جد، متولی این امر خطیرند. جامعه اسلامی نیز از نیاز فوق مستثنی نبوده، بلکه به لحاظ مدّعیای اسلام در پیشسازی نسبت به سایر ادیان در آخرالزمان، متولی اصلی در ارائه آینده‌پژوهی صحیح و عمل حقیقی در قبال آینده، دین اسلام و خاصه، مذهب تشیع است. شیعه را در این راستا، منابعی بسیار غنی و قیمتی است که گویی تنها از وجود آنها در گنجینه‌ای مخفی اطلاع داشته و بر آن می‌بالد! و برخلاف جبهه باطل که در قبال آینده، راهبردی تهاجمی و پیشرو را در پی گرفته است، جبهه حق، نسبت به آینده بی‌توجه و یا کم‌توجه بوده؛ عزم باید و شاید را جهت پی بردن به فضای در پیش روی آینده، برنامه‌ها و بایسته‌های آن، از خود نشان نمی‌دهد.

این امر و جبران چنین نقیصه‌ای، از دغدغه‌های اصلی نگارنده، جهت تدوین تحقیق حاضر در حوزه مدیریت و آینده‌پژوهی به شمار می‌رود. دغدغه‌ای که بر اساس «تفکر مهدویت»، به عنوان آینده‌ای که آیات قرآن و نظام ارزشی اسلام از آن یاد نموده و بسیار بر آن تأکید دارد؛ شکل گرفته است. بر این اساس، کانون توجه این نوشتار، به آینده موردنظر الهی در «آخرالزمان» و «ظهور» و «مدیریت در این فضا»، معطوف می‌گردد و به طور خاص بر ویژگی‌های مدیران چنین فضایی در آینده متمرکز است.

ISBN 978-600-5674-23-8

9 786005 674238